

Spelling 2003 voor de **Limburgse dialecten**

dr. Pierre Bakkes
dr. Herman Crompvoets
Jan Notten
Frans Walraven

aangenomen door de Raod veur 't Limburgs
in zijn vergadering van 12-02-2003,
bevestigd door het Hoofdbestuur van Veldeke-Limburg
in zijn brief van 28-02-2003

ISBN 90-77457-02-X

Inhoudsopgave

VOORWOORD	4
I ALGEMEEN DEEL: VERANTWOORDING VAN DE SPELLINGSTEKEN; DE VOORNAAMSTE PROBLEEMGEVALLEN DAARBIJ	6
1. Inleiding met kort historisch overzicht	6
2. De doelstelling van deze spelling	8
3. De grondprincipes van deze spelling	8
a. het woordisolierend principe	8
b. het economisch principe	8
4. De lijst van tekens: klinkers, tweeklanken, medeklinkers	10
5. De tekens voor enkele klinkers (monoftongen)	11
a. de è	11
b. de ó	11
c. de ö	11
d. de ao en de äö	11
e. de ae	11
6. De tekens voor meerklanken (diftongen)	12
a. de keuze voor oa en öä	12
b. allerlei samengestelde teksten voor tweeklanken	12
c. keuze voor ei of ij	12
d. korte e gevolgd door j	12
e. de keuze voor ou of au	12
f. de klank 'korte a + w'	12
g. rieë of rieje 'rijden'	12
h. moet men 'bloeden' spellen als blooje of bloje	13
7. Enkele medeklinkers apart	13
8. Enkele medeklinkergroepen apart	13
a. de h die een klinker kort kan houden op het wordeinde	13
b. de spelling nk en niet ngk	13
c. t, d en dt aan het einde van werkwoordsvormen in de o.t.t.	13
d. t of d aan het eind van zwakke voltooiden deelwoorden	13
e. t of d aan het eind van zelfstandige naamwoorden (hóndj of hóntj)	14
f. niet mössje, maar wel mösje	14
g. de niet-analogie van gk op het einde van het woord	14
h. de mouillering: maar één keer per groep aangeven	14
9. Woorden isoleren	14
a. te en se als reductievormen scheiden van hun persoonsvorm	14
b. de vooral Noord-Limburgse reductievormen van geej en varianten	14
10. Hoe om te gaan met sandhi?	15
a. het type voorzetsel + bepaald lidwoord	15
b. gestapelde bijwoorden + onbepaald lidwoord	15
11. Hoe om te gaan met assimilatie?	16
12. W en j op het wordeinde na klinker of tweeklank	16
13. De overbodige u voor de w uit het Nederlands	16

14.	Enkele veel voorkomende verkeerde spellingen	16
	a. de spelling <i>oë</i> waar <i>oeë</i> bedoeld wordt	16
	b. de spelling van het type <i>mooder</i>	16
	c. <i>ut, dun, munne, gun</i> in plaats van <i>'t, d'n, m'ne, g'n?</i>	17
	d. de spelling <i>'nne</i> voor <i>ne</i>	17
	e. de spelling <i>auch</i> voor <i>ouch</i>	17
	f. het gebruik van <i>^, ò</i> en <i>é</i>	17
	g. <i>d'r</i> of <i>t'r</i> als reductievorm van de 3e ps. ev. mannelijk	17
	h. het niet spellen van de svarabhaktivocaal	18
15.	De spelling van de leenwoorden	18
16.	De werkwoordsvormen	18
II	BIJZONDER DEEL	
	DE SPELLINGSVOORSCHRIFTEN UITGEWERKT VOOR LIMBURGSE DIALECTEN	21
	VOORWOORD	21
	Oetwèrking van de sjpelling 2003 veur 't Remunjs	22
1.	Lies van teikens: minilies van sjpellingsteikens veur 't Remunjs	23
2.	Veurbeelde van Remunjse wäörd mit ón-Nederlandse klinker	24
	a. de <i>è</i>	24
	b. de <i>ö</i>	24
	c. de <i>ó</i>	24
	d. de <i>ae</i>	24
	e. de <i>äö</i>	24
	f. de <i>ao</i>	25
3.	Veurbeelde van Remunjse wäörd bie edere meerklank	25
4.	Veurbeelde van Remunjse wäörd mit de 'problematische' mitklinker: de gk	25
5.	Veurbeelde van Remunjse wäörd mit de teikenkómbinatie sj	26
6.	Veurbeelde van Remunjse wäörd mit de teikenkómbinatie zj	26
7.	Veurbeelde van Remunjse wäörd mit 'problematische' mitklínkerkómbinaties	26
8.	Inkel ingesjelepe verkeerde sjpellinge	26
9.	Wie mó't 't gesjreve waere: d'r of t'r?	27
	Veurbildteks	28

VOORWOORD

Voor u ligt de *Spelling 2003 voor de Limburgse dialecten*. Het is een omvangrijk document waarin richtlijnen worden gegeven voor de spelling van alle Limburgse dialecten in hun hedendaagse vorm. De kern wordt gevormd door het algemene deel dat het richtsnoer vormt voor de spelling van al de Limburgse dialecten en het omvat de officiële richtlijnen. De werking ervan wordt duidelijk gemaakt door de richtlijnen toe te passen op een concreet dialect, het Roermonds. Deze toepassing laat zien hoe de richtlijnen ofwel regels in de praktijk werken, maar vooral ook wordt duidelijk hoe er gekozen moet worden indien meerdere regels van toepassing zijn.

Kan het niet eenvoudiger? Waarom moet het document zo omvangrijk zijn? De antwoorden liggen voor de hand. Elk spellingsysteem is ingewikkeld, omdat elke taal en dus ook elk dialect complex van aard is, op het niveau van de klanken en daarmee ook op de weergave ervan. De spelling van het Nederlands is een complexe materie, al lijkt die spelling relatief eenvoudig, maar dat komt omdat we er intussen zo aan gewend zijn. Spelling is namelijk ook gewenning. Wat vreemd of opmerkelijk is aan het begin, vervaagt snel door oefening en gewenning. Zelfs de spelling van het Engels went, alhoewel daar de relatie tussen uitspraak en orthografie ver te zoeken is.

De *Spelling 2003* staat in een opmerkelijk lange traditie. Al eeuwen geleden werd er in het Limburgs dialect geschreven. En al in de tweede helft van de 19e eeuw blijkt er grote overeenstemming over de spelling van het Limburgse dialect te zijn ontstaan, zoals te zien is in de vele geschriften die wij uit die tijd hebben. Blijkbaar vond men het van belang om in het Limburgs te schrijven, en niet alleen in het Nederlands, Frans of Duits. Ook toen al vertegenwoordigde het Limburgse dialect een meerwaarde, als expressieve taalvariëteit, of als identiteitssymbool. Het ligt daarom voor de hand dat de spelling van meet af aan een aandachtspunt was van de vereniging Veldeke, die in 1926 werd opgericht. En uiteraard is er ook toen al verwoed gediscussieerd. Spelling leidt tot verhitte debatten, zoals we uit de traditie van de Nederlandse spelling weten. Maar men weet in Veldeke de krachten te verenigen. De eerste 'officiële' Veldeke-spelling ziet in 1952 het licht en ze blijft 31 jaar van kracht. In 1983 volgt de tweede Veldeke-spelling, die van de hand is van Jan G.M. Notten. Nu volgt twintig jaar later in 2003 de derde spelling, die overigens voor het overgrote deel steunt op de versie van de heer Notten. De huidige 'Spelling 2003' kent een aantal preciseringen en verduidelijkingen ten opzichte van de vorige versie. Meer was ook niet nodig want de vorige versie heeft naar tevredenheid gefunctioneerd. De bijstellingen en wijzigingen zijn van de hand van een speciale commissie die vanuit Veldeke is benoemd. Ze bestond uit: dr. Pierre Bakkes, dr. Herman Cromptvoets, Jan G.M. Notten en Frans Walraven.

De voornaamste aanleiding voor een nieuwe spelling van de Limburgse dialecten is de taalpolitieke situatie die ontstond door de erkenning van het Limburgs als streektaal. Die erkenning dateert van 20 januari 1997. Zij vond plaats in het kader van deel II van het Handvest voor Regionale Talen en Minderheidstalen van de Europese Unie. In het kader van die erkenning heeft de provinciale overheid de zorg en de steun voor het Limburgs en zijn dialecten als overheidstaak op zich genomen. Dat heeft geleid tot de benoeming van een streektaalfunctionaris en tot de instelling van de Raod veur 't Limburgs die de streektaalfunctionaris in raad en daad terzijde staat. De steun voor het Limburgs en zijn dialecten betekent ook aandacht voor de schriftelijke vormgeving ervan. Vandaar dat de vaststelling van een spellingsregeling hoge prioriteit kreeg op de agenda van de Raod veur 't Limburgs.

De gedachte achter de nieuwe spelling is niet alleen het gebruik ervan voor teksten van expressief-literaire aard. De doelstelling is veel breder. Een officieel standaardpakket spellingsregels voor de Limburgse dialecten leidt tot een groter gewicht van het geschreven Limburgs in al zijn vormen, vooral ook in de educatieve sector. De *Spelling 2003* wil voorzien in die doelstelling.

Het voorbeeld van het Roermonds laat zien hoe dat kan voor een specifiek lokaal dialect. Voor elk apart dialect kunnen spellingaanwijzingen ontwikkeld worden die op één A4 passen. Voor het onderwijs kunnen er spellingkaarten ontwikkeld worden die als schrijfleger fungeren. En zelfs zonder expliciet 'Limburgs' spellingonderwijs te volgen, kan men trefzeker zijn of haar Limburgs dialect leren schrijven. Het zou prachtig zijn als alle Limburgers een basisvaardigheid zouden verwerven in het spellen van het eigen dialect, maar een minimum zou moeten zijn dat men redelijk gemakkelijk het

geschreven eigen dialect zou weten te lezen. En vlot lezen is een kwestie van veel doen, en dat doen wordt weer bespoedigd door de beschikbaarheid van teksten.

Hoe zit nu de relatie tussen spelling en taal of dialect? Een goed spellingsysteem registreert, het beïnvloedt of verandert de te spellen taal niet. Het maakt een soort foto van de taal. Dat is dan natuurlijk wel een foto van iets wat klinkt, van geluidsgolven. Bij het spellen zijn twee verschillende zintuigen betrokken: iets dat gespeld is, ziet men, en het gaat terug op wat men hoort. Die foto kan niet vereenzelvigd worden met de taal zelf, want de foto kan nogal afhankelijk zijn van het perspectief dat gekozen wordt. Is het perspectief fonetisch, fonologisch of morfologisch? In principe maakt het niet uit of men *God* of *Got* spelt: de klank verandert er niet door. Men spelt *God* met een *d* omdat dat zo afgesproken is, op morfologische gronden. Dat men andere afspraken kan maken, is te zien in het Duits, waar men *Gott* spelt. En erg zwaar weegt dat ieder gewend is geraakt aan wat men heeft geleerd.

De *Spelling 2003* moet onder de aandacht van de Limburgers gebracht worden. Het is van groot belang dat ze er aan gewend raken. In de moderne tijd zal het dialect ook geschreven moeten worden wil het overleven. De voorliggende spelling kan een bijdrage leveren.

Roeland van Hout, voorzitter van de Raod veur 't Limburgs

I ALGEMEEN DEEL:

VERANTWOORDING VAN DE SPELLINGTEKENS; DE VOORNAAMSTE PROBLEEMGEVALLEN DAARBIJ

1. Inleiding met kort historisch overzicht

In de oprichtingsvergadering van de Raod veur 't Limburgs werd 'de completering van spellingvoorschriften voor het Limburgs' als een van de voornamste projecten voor de streektaalfunctionaris genoemd. Het voorliggende stuk is ontstaan in de spellingcommissie die Veldeke-Limburg in 1999 in het leven riep. Dat was nog vóór de benoeming van de streektaalfunctionaris, die per 1 maart 2001 plaatsvond. De Raod veur 't Limburgs achtte het niet opportuun om de spelling in een andere commissie dan die van Veldeke te regelen. De streektaalfunctionaris kreeg de opdracht om binnen die commissie te blijven werken waarin hij in 1999 door Veldeke-Limburg benoemd was.

Vóór 1926 is de discussie over de spelling van de Limburgse dialecten hooguit incidenteel geweest. Geschreven documenten over die discussie zijn er niet; wel hebben wij overgeleverde teksten die de beoogde spelling weerspiegelen. In die teksten valt op dat er grote overeenstemming is over de manier van spellen: de Maastrichtse traditie die blijkt uit de oude Momusteksten moet van grote invloed geweest zijn op de manier van spellen van de Roermondenaar Emile Seipgens (1837-1896). Wellicht moet men 'de Maastrichtse traditie' vervangen door één naam: G.D. Franquinet (1826-1900). Ongetwijfeld is hij de voornaamste auteur geweest in het 19e-eeuwse Maastrichts. Hij is zeker de grootste kenner geweest van de structuur van het Maastrichts.

De eerste gedocumenteerde spellingdiscussie is die, welke leidde tot de eerste zogenoemde Veldekespelling. Ze begint in Veldeke no. 16 van april 1929. De auteur is dr. E. Jaspas. In drie bijdragen (Veldeke 16, 17 en 19, alle drie uit 1929) geeft hij aanwijzingen voor de spelling van alle Limburgs. Jaspas verbreedt daarmee het bereik van Franquinet van het Maastrichts naar het Limburgs. Dat is helemaal in lijn met de doelstellingen van de dan nog piepjonge vereniging Veldeke. Er is dan al kritiek geweest op Jaspas, niet op zijn voorstellen maar op zijn eigen spellingpraktijk. Gerlach Royen valt Jaspas aan in 'Jong Limburg' van 15 januari 1929 over zijn manier van spellen in de dichtbundel 'Bonte Blomme'. Royen vindt Jaspas op spellinggebied een diletant. De bovengenoemde latere spellingvoorstellen van Jaspas weerspiegelen zijn eigen praktijk.

In 1931 reageert Fons Tuinstra twee keer in Veldeke. Eerst zegt hij, dat er maar eens een definitieve regeling moet komen. In Veldeke 5 van dat jaar geeft hij, als begin, een inventaris van de consonanten. Onder het artikel staat: 'Dao kump noch mie...' maar jammer genoeg is het daar nooit meer van gekomen.

In 1932 neemt het bestuur van Veldeke eindelijk een standpunt in. In tien vuistregels wordt de spelling van het Limburgs vastgelegd. De meest opvallende is wel GG (echt: twee hoofdletters!) waar thans *gk* gespeld wordt. Deze regeling blijkt maar kort 'gewerkt' te hebben.

In 1953 blijken er nieuwe 'Aanwiesinge veur de Sjpelling', eerbiedig met hoofdletter gespeld, te zijn: deze kunnen separaat bij de secretaris besteld worden. Dr. Jo Kats tekent als voorzitter van de 'sjpelling-kómmissie'. Die 'Aanwiesinge' blijken 'In principe vastgesteld in de redactie-vergadering van 29 Dec. '41!' Ze worden als volgt ondertekend: '1942. Dr. Winand Roukens, 1953. Dr. J.C.P. Kats'.

In 1956 gooit Cor Driessen de knuppel weer in het hoenderhok met zijn publicatie: 'Zoeë shrieve vieër Heëlish Dialekt'. Tot 1980 duurt de discussie met Driessen. Dan sluit hoofdredacteur Peter Nissen de discussie. Driessen blijft dan buiten Veldeke. Hij blijft zijn eigen spelling trouw.

Pol Brounts opent de discussie op papier weer in 1980. Dat is het begin van nieuw spellingoverleg. Door het verschijnen van het Weertlands Woordenboek, dat een uitgekiende maar afwijkende spelling hanteert, wordt de discussie weer levendiger. De commissie die eraan gaat werken, wordt allengs kleiner. Tenslotte grijpt het hoofdbestuur van Veldeke in en krijgt Jan Notten de opdracht om een nieuwe spelling uit te schrijven. In 1983 verschijnt zijn boekje met spellingaanwijzingen. In de vergadering van 28 mei 1983 worden deze aanwijzingen aangenomen als de aanwijzingen voor de Veldekespelling. Notten noemt, in tegenstelling tot zijn voorgangers, zijn uitgangspunten uitdrukkelijk. In de tweede helft van de jaren negentig komt er vooral commentaar vanuit Noord-Limburg over de ontoereikendheid van de regeling uit 1983. Ook al omdat er in opdracht van de provincie een Limburgstalige lijst gemaakt wordt van plaatsnamen, dient er een in alle opzichten adequate spelling te zijn. Ook tekens voor klinkers als die uit *De Smákt* en *kár* (die binnen plaatselijke systemen daar foneemwaarde hebben!) moeten voorradig zijn.

Het werk van de plaatsnamencommissie ging in 1997 voor. De commissie was grotendeels een personele unie met de spellingcommissie. In 1999 ging het werk aan de spellingregeling weer door.

De grondregels van de spelling uit 1983 werden bevestigd. Er werden enkele aanvullingen en verbeteringen voorgesteld. In een artikelenreeks in het tijdschrift *Veldeke* werden deze beschreven.

2. De doelstellingen van deze spelling

Het doel van de regeling is een spelling waarin ieder Limburgs dialect adequaat kan worden weergegeven. Deze doelstelling is niet nieuw: alle Veldekespellingen hadden die doelstelling. De commissie streeft ernaar dat het spellingsysteem schriftelijke communicatie mogelijk maakt in heel Limburg. Ook moet het voor niet-Limburgsprekenden gemakkelijk te hanteren zijn. De spelling moet bovendien goed te begrijpen zijn voor personen die de spelling van het Nederlands al beheersen. Deze spelling wordt binnen de Raod veur 't Limburgs en binnen de vereniging Veldeke gehanteerd. Veldeke en de Raod zullen ernaar streven om deze spelling brede verbreiding te geven. Het is de bedoeling dat deze spelling de weg op gaat van dé spelling voor het Limburgs. De opvatting dat de Veldekespelling niet toereikend zou zijn voor een bepaald Limburgs dialect wordt door de commissie niet ondersteund. Schrijvers schermen wel eens met die opvatting. Afwijkingen van deze spelling moet men in gevallen van onwetendheid lankmoedig bestrijden. Voor zichzelf zou men streng moeten zijn, voor anderen niet. Het moet de regel zijn dat Veldekeleden volgens deze regeling spellen.

3. De grondprincipes van deze spelling

De uitgangspunten voor deze spelling 2003 zijn dezelfde als die van de Veldekespelling uit 1983. Daar worden als uitgangspunten goenoemd:

- de leerbaarheid: het spellingsysteem moet zo eenvoudig en consequent mogelijk zijn;
- de bruikbaarheid: het moet praktisch en doelmatig zijn;
- de herkenbaarheid: het moet aansluiten bij systemen die de gebruikers al kennen;
- de leesbaarheid: door de herkenbaarheid moet een grote leesbaarheid bereikt worden.

De spellingregeling voor het Maastrichts zoals die weergegeven wordt in Aarts 2001:112-127 sluit ook bij de Veldekespelling uit 1983 aan.

Deze spelling 2003 gaat uit van twee algemene principes:

a. het woordisolerend principe

Dat houdt in dat men de spelling voor het geïsoleerde woord moet bepalen, niet voor het woord dat beïnvloed is door omringende woorden.

Dit principe werkt als richtlijn en niet als absolute eis. Soms wordt voor het gevoel van een schrijver de taal aangetast als woorden die 'in elkaar gegroeid zijn' weer uit elkaar gehaald moeten worden. In grote stukken van Limburg spreekt men 'ook niet' uit als 'onneet', 'in de' spreekt men uit als 'inne': allebei gevallen van assimilatie. Gedwongen splitsing in 'ouch neet' en 'in de' ervaart men als kunstmatig.

b. het economisch principe

Dat houdt in dat men bij het schrijven van elk woord zo weinig mogelijk tekens moet gebruiken. Overmatige tekens blijven achterwege (geen *oo*, *aa*, *ee* of *uu* als *o*, *a*, *e* of *u* voldoende is).

Vervolgens worden er vijf principes gehanteerd die de keuze van tekens verantwoorden. Deze zijn (als opdrachten geformuleerd):

1. Spel zoals de klank gebiedt.
2. Spel woorden en woorddelen altijd op dezelfde manier.
3. Spel zó dat de woordgeschiedenis uit de spelling blijkt.
4. Spel zoals de traditie dat gebiedt.
5. Spel zó dat de lezer steun heeft van zijn spellingkennis in de standaardtaal.

De principes 1 t/m 4 worden in alle spellingen toegepast; ze zijn ten dele conflictueel. Principe 1 geldt altijd als uitgangspunt. De principes 2, 3, 4 en 5 beperken de werking van principe 1. In standaardtaalspellingen worden met name principe 2 en 3 breed uitgesponnen. Principe 2 veroorzaakt in het Nederlands bijvoorbeeld allerlei kwesties rondom *d*, *dd*, *dt*. Principe 3 veroorzaakt in het Nederlands bijvoorbeeld de kwestie *ij* of *ei* en *ou* of *au*.

Principe 4 is veel minder open dan men denkt. Het regelt dat men de traditionele tekens moet kiezen en deze niet mag verwisselen. Ook regelt het op welke plaatsen men een hoofdletter moet zetten, op welke niet, en hoe de interpunctie moet zijn. Eigenaardig: over dit principe bestaat bijna nooit discussie. In spellingen van kleinere talen neemt men alle gebruiken uit de standaardtaal onberedeneerd over. Ook in deze regeling is dat zo.

Principe 5 is van een andere soort, omdat het buiten de grenzen van de te spellen taal naar een andere taal voert. Principe 5 zou ook geformuleerd kunnen worden als: 'Laat de woordbeelden die de

lezers kennen uit de standaardtaal niet botsen met de schrijfwijze van de streektaal'. Of: 'Zorg dat de herkenbaarheid vanuit de kennis van de standaardtaal zo groot mogelijk is'. Met de hantering van die regel komen 'vreemde' elementen in de spellingregeling. Dat is een nadeel. Het voordeel is dat de woordherkenning ondersteund wordt vanuit de standaardtaal, die de lezer al beheerst. Herkenbaarheid is altijd een belangrijk doel geweest binnen de opeenvolgende Veldekespellingen.

4. De lijst van tekens: klinkers, tweeklanken, medeklinkers

Hier volgt een overzicht van alle tekens die binnen de spelling van het Limburgs gebruikt kunnen worden. Die tekens móéten niet gebruikt worden: ze kúnnen gebruikt worden.

Overzicht 1: De tekens uit de spelling 2003

A. KLINKERS EN TWEETKLANKEN			
kort	lang	met naslag (ë, è, j of w)	tweeklank (dalend)
<i>ie</i> (Ned. <i>Piet</i>)	<i>iê</i> (Ned. <i>bier</i>) <i>ie</i> (Limb. <i>kieke</i>)	<i>ieë, ieè*</i> <i>iej</i> <i>iew</i>	
<i>i</i> (Ned. <i>kíp</i>)	<i>ee</i> (Ned. <i>beest</i>) <i>e</i> (Limb. <i>sipele</i>)	<i>ië, eë</i> <i>i-j, eej,</i> <i>iw, eew</i>	<i>ei, ij</i>
<i>è</i>	<i>ae</i> (Limb. <i>vaer</i> "veer")	<i>èë, aeë</i> <i>aej</i> <i>èw, aew</i>	
<i>e</i>	<i>àè</i> (de <i>e</i> van Ned. <i>pet</i> maar dan lang)	<i>eë, àèë</i> <i>ej, aej</i> <i>ew, àèw</i>	
<i>uu</i> (Ned. <i>minuut</i>)	<i>uu</i> (Ned. <i>buurt</i>) <i>u</i> (Ned. <i>buren</i>)	<i>uuë, uuè*</i> <i>uuj</i> <i>uuw</i>	
<i>u</i> (Ned. <i>put</i>)	<i>eu</i> (Ned. <i>deur/neus</i>)	<i>uë, euë,</i> <i>uj, euj</i> <i>uw, euw</i>	<i>ui</i>
<i>ö</i> (Duitse <i>Köln</i>)	<i>äö</i> (Frans <i>freule</i>) (Limb. <i>päöl</i> "palen")	<i>öë, öä</i> <i>äöj</i> <i>öw, äöw</i>	
<i>oe</i> (Ned. <i>koe</i>)	<i>oë</i> (Ned. <i>boer</i>) <i>oe</i> (Ned. <i>voeren</i>)	<i>oeë, oeè*</i> <i>oej</i> <i>oew</i>	
<i>ó</i> (Ned. <i>hotel</i>) (Limb. <i>zón</i> "zon")	<i>oo</i> (Ned. <i>boot</i>) <i>o</i> (Ned. <i>boten</i>)	<i>óë, óa, ooë</i> <i>ój, ooj</i> <i>ów, oow</i>	
<i>o</i> (Ned. <i>pot</i>)	<i>ao</i> (Frans <i>corps</i>) (Limb. <i>häär</i> "haren")	<i>oë, oa, aoë</i> <i>oj, aoj</i> <i>aow</i>	<i>ou</i>
<i>a</i> (Ned. <i>kat</i>)	<i>aa</i> (Ned. <i>maar</i>) (Ned. <i>varen</i>)	<i>aë, aaë</i> <i>aj, aaj</i> <i>aaw</i>	<i>au</i>
<i>á</i> (Noord-Limburgs) b.v. <i>De Smákt</i>	<i>â</i> (Eng. <i>car</i>)		
<i>e</i> of ' = onbeklemtoonde klinker zoals men die hoort in <i>de, m'n, 't, 'nne</i>			

*Alleen voor Centraal-Zuid-Limburgse stijgende tweeklanken

B. MEDEKLINKERS		
Stemloos	stemhebbend	met moullering (j wordt toegevoegd)
<i>p</i> <i>t</i> <i>k</i> (bijv. brök)	<i>b</i> <i>d</i> <i>gk</i> (Limb. brögke "bruggen") (Franse garçon)	<i>tj, dj</i> (gevatj, hóndj)
	<i>h</i>	
<i>f</i> <i>s</i> <i>ch</i>	<i>v</i> <i>z</i> <i>g</i>	<i>sj, zj</i> (sjoon "schoon", zjwaor "zwaar")
	<i>m</i> <i>n</i> <i>ng</i>	<i>nj</i> (manj "mand")
	<i>l</i> <i>r</i> <i>j</i> <i>w</i>	<i>lj</i> (wilje "wilde")

5. De tekens voor enkele klinkers (monoftongen)

Sommige tekens voor enkelvoudige klinken (monoftongen) wijken af van de vaste tekens die in de spelling van het Nederlands gebruikt worden: de *ê*, de *ó*, de *ö*, de *ao*, de *ae* en de *äö*.

a. de *ê*

De *ê* is het vaste teken voor een klank die het Nederlands niet heeft, maar die in het Limburgs tamelijk vaak voorkomt. Het is een korte klinker die wat openheid van de mond ligt tussen twee klinken die in het Nederlands wél voorkomen: de *e* en de *i* in *bed* en *bid*. Bedoelde klank komt ook voor in het Frans, bijvoorbeeld in de woorden *mais*, *presque*, *prêt*. In het RP Engels (Engels in Received Pronunciation) komt het voor in *Ben* van *Big Ben*.

De *ê* als teken komt uit de spellingtraditie van het Limburgs. (Het teken *ó* heeft een teken boven de basisletter dat de tegenovergestelde kant uit wijst.)

b. de *ó*

De *ó* is het vaste teken voor een klank die het Nederlands niet heeft. Ook deze klank komt in het Limburgs tamelijk vaak voor. Het is een korte klinker, die ligt tussen de *o* en de *oe* in *bot* en *boet*. De spelling als *ó* komt weer uit de spellingtraditie van het Limburgs.

(Het teken *è* heeft een teken boven de basisletter dat de tegenovergestelde kant uit wijst.)

c. de *ö*

De klinker *ö* is de umlaut van *o*: *pot* – *pötje*, *rok* – *rökske*. Het spellingteken is overgenomen uit het Duits; het is al lang opgenomen in de spellingtraditie van het Limburgs. In het Nederlands, het Frans en het Engels komt deze klank niet voor. In het Duits zoveel te meer: *Köln*, *Förster*, *Körbchen*.

De lange variant van de *ö* wordt (zie volgend punt 6d) in het Limburgs gespeld als *äö*. Het teken *öö* komt in deze regeling niet voor: de klank zonder umlaut zou namelijk *oo* moeten zijn (*pöölke > *pool). Dat teken is echter al traditioneel voor een andere klank bezet. De redenering vanuit de korte klank *ö* is dus onvruchtbaar.

d. de *ao* en de *äö*

De *ao* is het teken dat gebruikt wordt voor een lange monoftong (een 'eenklankige' klinker: een klinker die vanaf begin tot einde hetzelfde timbre heeft). In het Frans komt deze klinker voor in woorden als *cor*, *mort*, *port*; in het Engels in woorden als *for*, *four*, *flour*.

De regelmatig daarmee samenhangende umlaut wordt gespeld als *äö* (*paol* – *päölke*, *Klaos* – *Kläöske*).

e. de *ae*

De *ae* is het teken voor een lange monoftong die ook voorkomt in het Frans *être*, *père*, *mère* en het Engels *fair*, *there*. In het Nederlands is deze alleen te horen in leenwoorden: *serre*, (*fancy*) *fair*. In het Limburgs komt deze klank vaak voor, net als in het Duits.

De spelling *ae* voor deze klank in het Limburgs is tamelijk betwist geweest: in oudere geschriften komt men wel *ê* en *ai* tegen. Deze worden thans niet meer gebruikt voor deze klank.

6. De tekens voor meerklanken (diftongen)

Er zijn ook een aantal tekens voor tweeklanken (diftongen) die in het Nederlands niet bekend zijn. Hier volgen ze eerst. Daarna, vanaf de motivering voor de keuze voor *ei* of *ij* (punt c), gaat het weer om tekens en klanken die uit het Nederlands ook bekend zijn.

a. de keuze voor *oa* en *öä*

De tweeklank *oa* klinkt als een korte *o* gevolgd door een korte *a*. Dit type tweeklank komt alleen maar voor in centraal en zuid-oostelijk Zuid-Limburg. Het teken *oa* is voorbehouden voor deze tweeklank. Vandaar dat dit teken niet gebruikt mag worden voor de monofong die als *ao* gespeld wordt.

Het teken *öä* is het teken voor de umlautgevallen van *oa*, bijvoorbeeld in *poal* – *pöälke*. In nogal wat publicaties is te constateren dat men bij het teken *öä* het umlautteken alleen op het eerste spellingteken zet

(*öa*). Dit kan verwarrend zijn: voor ongeefende lezers van dit soort woorden gaat van dit teken de valse suggestie uit dat er een klank *ö* + een *a* moet worden uitgesproken. De umlaut moet het hele teken omvatten.

b. allerlei samengestelde tekens voor tweeklanken

Het Limburgs is rijk aan diftongen. In schema 1 is dat goed te zien. Critici van deze spelling zeggen weleens vanwege dat groot aantal mogelijke spellingen voor diftongen dat dit een fonetische spelling is. Dat oordeel is onjuist. Deze diftongen zijn altijd opgebouwd uit een begin- en een eindfoneem, bijvoorbeeld een *ie* en een *e*. Per separaat dialect zullen in deel II die tekens verdeeld worden.

c. keuze voor *ei* of *ij*

In het Nederlands wordt de *ei*-klank met twee tekens aangegeven. In het Limburgs is in principe gekozen voor het teken *ei*. Het teken *ij* wordt in het Limburgs alleen gebruikt als het betreffende woord dezelfde uitspraak heeft als in het Nederlands en in het Nederlands gespeld wordt met *ij*. Het woord *fijn* is daar een goed voorbeeld van, net als het woord *vijf* in het Maastrichts. Die spelling met *ij* is er dus vanwege het bekende woordbeeld in het Nederlands.

De fundamentele keuze in het Limburgs is dus voor de *ei*.

d. korte *e* gevolgd door *j*

In veel Limburgse dialecten komt de combinatie 'korte *e* gevolgd door *j*' voor. Deze zorgt voor veel spellingverwarring.

De spelling is: *e* gevolgd door *j*.

Alle andere gevallen (*eij*, *eijj*, *ei*) komen in deze spellingregeling niet voor. Let wel: het gaat hier niet over de uitspraak *ei*. Zie daarvoor punt c hierboven.

e. de keuze voor *ou* of *au*

Het Nederlands heeft weer twee spellingtekens voor een klank. In het Limburgs wordt gekozen voor het teken *ou*. Alleen als het betreffende woord in het Limburgs en in het Nederlands hetzelfde klinkt en in het Nederlands met *au* gespeld wordt, is de spelling in het Limburgs ook met *au*. Die *au*-spelling is er dan vanwege het woordbeeld in het Nederlands.

Een keuze voor *au* is gemaakt in die gevallen waarin de uitspraak zou leiden tot keuze voor *ou*, maar waarin het Nederlands *a*/ heeft. Dit verschijnsel komt voor rond Valkenburg: *kauf* 'kalf', *hauf* 'half'.

De fundamentele keuze in het Limburgs is voor *ou*.

Het geval dat er een afsluitende *w* moet volgen, wordt besproken in paragraaf 12.

f. de klank 'korte *a* + *w*'

De klank 'korte *a*+*w*' wordt in veel teksten niet goed behandeld. De spelling ervan dient te zijn *aw*, en niet *auw* of *ow*. In het Midden-Limburgs komt deze groep 'korte *a* + *w*' nog vaak voor.

g. *rieë* of *rieje* 'rijden'?

De tekens *ieë*, *oea*, *uue* en varianten zijn tekens die **binnen de lettergreepgrens** gebruikt worden. Ze geven aan dat er binnen de lettergreepgrens een diftong is. Voor *oea* en *uue* is dat niet problematisch, voor *ieë* en varianten wel, omdat er gevallen zijn van twee lettergrepen die er veel op lijken in uitspraak. Bij eenlettergrepigheid is de spelling dan *ieë*; als er twee lettergrepen zijn, wordt er gekozen voor de spelling –*ieje*. Voorbeelden:

wieje 'wilgen' en niet: wieë;

rieje 'rijden' en niet: rieë;

blieje 'blijje' en niet: blieë.

Gevalen als *rieë* 'ree' zijn daarmee goed te onderscheiden van gevallen als *rieje* 'rijden'.

h. moet men 'bloeden' spellen als *blooie* of *bloje*?

In het voorafgaande punt is de *j* als overgangsklank al aan de orde gekomen. In het Nederlands kan men constateren dat er vrees is voor de

j als spellingteken voor de overgangsklank. Voor het volkse woord voor 'dode' kan men tegenkomen: *doje* of *dooie*. De vorm *doje* lijkt nog volkser dan de vorm *dooie*. Bij de woorden *mooi*, *mooie* leidt dat tot problemen met de lettergreepgrens: *mooie* > *mooi* + *e* of *mooie* > *moo* + *ie*? Men kiest dan voor *mooi+e*.

In de spelling van het Limburgs is de vrees voor die *j* als teken voor de overgangsklank niet aanwezig. In het Limburgs komen veel meer woorden met een *j* tussen twee klinkers voor dan in het Nederlands. De *j* kan er goed aan het einde van een beklemtoonde lettergreep en aan het begin van een onbeklemtoonde lettergreep staan. Enkele voorbeelden uit het Roermonds:

aad 'oud'   *ein aje miens*   *ein aaj vrouw*
rood 'rood'   *eine roje baard*   *ein rooj naas*.
goed 'goed'   *eine goje fiets*   *ein gooj rem*

Op grond hiervan is er besloten tot de spelling *bloje* voor het Nederlands 'bloeden'. Andere voorbeelden: *raoje*, *lieje*, *kaje* 'raden, lijden koude'. Als het woordbeeld uit het Nederlands de spelling met *i* laat zien, kan dit teken uiteraard gehandhaafd blijven: nieuw-Roermonds *dooie* 'dooien', naast oud-Roermonds *deuje*.

Het Montforts werkwoord *moje* 'troebel maken van water' klinkt precies hetzelfde als het Nederlandse woord 'mooie'.

7. Enkele medeklinkertekens apart

De medeklinkers die in de spelling van het Limburgs gebruikt worden, zijn dezelfde als die van het Nederlands als er dezelfde klanken mee aangeduid worden. In het Limburgs komt maar een medeklinker voor die het Nederlands niet kent: **de gk**.

Deze klank komt in het Nederlands alleen in assimilatiegevallen voor: op de plaats waar in de volgende voorbeeldwoorden een *k* staat: *zakdoek*, *likdoorn*. Deze klank komt voor in het Frans in woorden als 'garçon, gare'; in het Engels in woorden als 'good, guy, luggage'; in het Duits worden alle *g*'s aan het begin van een woord eender uitgesproken: 'gut, gern, Gestern'.

In Limburgse woorden komt deze klank alleen midden in woorden voor: *ligke*, *rögke*, *zich tagke*, *liggen/leggen*, *ruggen*, *ruzie maken*'.

Andere klanken komen in het Nederlands voor, maar niet in de mate waarin ze in het Limburgs voorkomen: *sj*, *lj*, *nj*. Ook hun combinaties komen vaak voor: bijvoorbeeld *sjr*, *sjl*, *sjm*, *sjp*, *ldj*, *ndj*, *ntj*. De *j* geeft aan dat een klank gemouilleerd is; er is een afspraak dat de mouillering per medeklinkergroep maar één keer aangegeven wordt: *ndj* (en niet *njdj*), *ldj* (en niet *ljdj*).

8. Enkele medeklinkergroepen apart

a. de *h* die een klinker kort kan houden op het wordeinde

In het Nederlands wordt de *h* gebruikt als teken dat kan wijzen op korthed van de voorafgaande klinker: *bah*, *oh*, *eh*.

In het Limburgs komen vaak korte klinkers op het einde van een woord voor. Om die korthed aan te geven, moeten ze gevolgd worden door een *h*: *deh*, *meh*, *nih* 'daar, maar, niet'.

b. de spelling *nk* en niet *ngk*

De medeklinkercombinatie *ngk* wordt in de spelling van het Limburgs overal gespeld als *nk*, behalve in de tegenwoordige tijd van werkwoorden met een stam op *ng*: *zinge*, *hange*, *springe*, *verlange*. De *ngk* komt alleen voor bij de 3^e persoon enkelvoud in dialecten waarin de persoonsuitgang een *k* is.

c. *t*, *d* en *dt* aan het einde van werkwoordsvormen in de o.t.t.

Als de stam van een werkwoord einigt op een *d* (*sjödde*, *ich sjöd*), komt er als persoonsuitgang van de 3^e persoon enkelvoud een *t* (eventueel: *tj*) achter: *hae/zie sjödt(j)*. De combinatie *dt* wordt nooit alleen maar 'veroorzaakt' door de *dt* van het Nederlands (*baeje*, *ich baej*, *hae baejt* – en niet: *baejdt*, vanwege 'bidden, ik bid, hij bidt). Zie daarvoor ook par. 16.

d. *t* of *d* aan het eind van zwakke voltooide deelwoorden

Een van de weinige plaatsen waar de spelling van het Nederlands in het spellingsysteem van werkwoorden gehandhaafd wordt, is in het voltooid deelwoord van zwakke werkwoorden. Dat geldt uiteraard alleen in die gebieden (Zuid-oost Limburg en westelijk Midden-Limburg) waar die eind-*t* in de uitspraak voorkomt. Het voltooid deelwoord wordt gespeld op *d* (of *dj*) als het Nederlands een *d* vraagt, het wordt gespeld met een *t* (of *tj*) als het Nederlands een *t* vraagt. Deze regeling wordt toegepast om verwarring in het Nederlands tegen te gaan: het is dus een woordbeeldkwestie.

De spelling is dus *gepakt* of met mouillering *gepaktj* naast *gesteund* of *gesteundj* en gewoon of *gewoondj*.

e. t of d aan het eind van zelfstandige naamwoorden (*hóndj* of *hóntj*)

Ook bij zelfstandige naamwoorden worden de eindletters *t* of *d* geschreven als in het Nederlands. De reden hiervoor is dezelfde als die uit punt d hierboven. Dus *hónd* of *hóndj* en *punt* of *puntj*.

f. niet *mössje*, maar wel *mösje*

In het Nederlands geldt dat een dubbel spellingteken voor één klank bij een korte klinker werkt als twee aparte tekens. Vergelijk: zingen (*ng*: twee tekens voor één klank) met zinken (twee tekens voor twee klanken). De combinatie *sj* is een geval van twee tekens voor één klank. De verdubbeling van de *s* is overbodig.

g. de niet-analogie van *gk* op het einde van het woord

Bij punt 7 hierboven ging het om het teken *gk*: een teken dat onbekend is in het Nederlands. Daar werd gezegd dat de klank bij het teken *gk* alleen in het woord voorkomt. Deze *gk* wisselt in andere vormen af met *k*. Als deze *k* op het einde van een woord staat, gaat de woord- en woorddeelgelijkheid niet door en wordt er enkel *k* gespeld. Voorbeelden:

ligke 'liggen' *ich lik* (en niet: *ich ligk* 'ik lig');
zègke 'zeggen' *ich zèk* (en niet: *ich zègk* 'ik zeg');
twee hègeke 'twee heggen' *ein hék* (en niet: *ein hègk* 'een heg').

i. de mouillering: maar één keer per groep aangeven

In punt 7 hierboven is al en passant aangegeven dat de mouillering binnen één morfeem maar één keer per medeklinkergroep aangegeven wordt. Dit wordt gedaan om een woordbeeldreden. Stapeling van medeklinkers maakt het lezen moeilijker.

Geldj moet dus niet geschreven worden als *geljdj*.

Geweldj moet dus niet geschreven worden als *geweljdj*.

9. Woorden isoleren: enkele probleemgevallen

De spelling van het Limburgs is woordisolerend: er worden woorden in gespeld, los van elkaar. Toch is het principe hierbij problematisch: soms zijn twee woorden zo met elkaar vervlochten dat scheiding ervan als kunstmatig voorkomt. Hier volgen twee gevallen waarbij de scheiding wél goed doorgevoerd kan worden. Één geval waarin dat tot kunstmatigheid leidt, wordt behandeld in punt 11.

a. te en se als reductievormen scheiden van hun persoonsvorm

Tot hier toe zijn de reductievormen van de 2e persoon enkelvoud, die voorkomen in de vormen *te* en *se*, vaak niet gescheiden van hun voorafgaande persoonsvorm. Toch zijn het echte losse woorden.

Volgens deze regeling spelt men:

bös te en niet *böste*;
paks te en niet *pakste*;
hulps te en niet *hulpste*;
bös se en niet *bösse*;
paks se en niet *pakse* of *paksse*;
hulps se en niet *hulpsse* of *hulpsse*.

Uit deze voorbeelden is duidelijk te zien dat de persoonsuitgang bij de 2^e persoon enkelvoud een *s* is. Om die reden zijn de volgende spellingen ook niet in orde:

pak se;
hulp se.

b. de vooral Noord-Limburgse reductievormen van *geej* en varianten

Ook de reductievormen van de 2^e persoon meervoud zijn aparte woorden. Ze moeten los gespeld worden. Tot op heden is dat maar zelden gebeurd. De vormen die vóór de persoonsvorm staan, zijn eenvoudig op te sporen.

Moeilijker zijn die welke na de persoonsvorm staan. Ze zijn op te sporen op de volgende manier.

Maak een zin van het volgende type (voorlopig in incorrecte spelling)

As ge wacht, wachde.

As ge valt, valde.

As ge liegt, liegde.

De persoonsvorm is te vinden vóór de komma. Achter de komma moet dan diezelfde persoonsvorm met het gereduceerde persoonlijke voornaamwoord staan. Het moet een persoonsvorm zijn op *t*. Het gereduceerde persoonlijke voornaamwoord na de persoonsvorm kan niets anders dan *de* zijn.

In correcte spelling luiden die zinnen dus:

As ge wacht, wacht de.

As ge valt, valt de.
As ge liegt, liegt de.

In Noord-Limburg komen ook deze vormen (voorlopig in incorrecte spelling) voor:

As ge wacht, wachdegeej.
As ge valt, valdegeej.
As ge liegt, liegdegeej.

Weer moet de persoonsvorm voor en na de komma dezelfde zijn: *wacht, valt, liegt*. *Geej* is de volle (niet gereduceerde) vorm van het persoonlijk voornaamwoord. Blijft over *de*: een aanduiding van de overgangsklank tussen de *t* van de persoonsvorm en het persoonlijk voornaamwoord.

De correcte spelling is dus:

As ge wacht, wacht-de geej.
As ge valt, valt-de geej
As ge liegt, liegt-de geej.

Een bijkomend voordeel van deze spelling van de volle persoonsvorm gevolgd door koppeltaken en overgangsklank is, dat de suggestie van verleden tijd van vroegere spellingen (*wachde, valde, liegde*) verdwenen is. Dergelijke reductievormen komen overigens door heel Limburg voor. In Thorn komt deze voor als *dj'r*, getuige de hulpzin

Es dj'r kómtj, kómtj dj'r 'Als jullie komen, komen jullie'.

In nogal wat plaatsen komt *d'r* als reductievorm voor naast de geaccentueerde vorm *geer*. Ouder Maastrichts bijvoorbeeld: *Gaot d'r mèt?* naast *Geer gaot mèt*.

10. Hoe om te gaan met sandhi?

Sandhi is het verschijnsel dat woorden die vlak naast elkaar voorkomen in een zin niet meer als twee woorden te scheiden zijn.

a. het type voorzetsel + bepaald lidwoord

Het Franse woord *au* is de samensmelting van de aparte woorden *à* + *le*. Zo is *aux* de samensmelting van *à* + *les*. In het Duits is *zum* de samensmelting van *zu* + *dem*, *zur* van *zu* + *der*.

Op precies dezelfde manier hebben sommige Limburgse dialecten samensmeltingen van voorzetsels en lidwoorden. Dit is vooral een Midden-Limburgs verschijnsel. Dergelijke sandhivormen worden aan elkaar geschreven als men scheiding onnatuurlijk vindt. In sommige dialecten bestaan dergelijke sandhivormen helemaal niet. Ter vergelijking enkele woordgroepen uit het Echts en het Stevensweerts (dat deze sandhi niet heeft):

Echts	Stevensweerts
<i>inne kamer</i>	<i>in de kamer</i>
<i>äövere Riekswaeg</i>	<i>uuever de Riekswaeg</i>
<i>väöre däör</i>	<i>vuuer de duuer</i>
<i>achtere kèrk</i>	<i>achter de kèrk</i>

b. gestapelde bijwoorden + onbepaald lidwoord

Ook weer in Midden-Limburg komen 'gestapelde' bijwoorden voor die in gescheiden vorm onnatuurlijk voorkomen. Dergelijke bijwoorden kunnen ook versmolten met een onbepaald lidwoord voorkomen.

Hier volgen enkele Montforter vormen:

bijwoorden		bijwoorden met lidw.	
<i>ouch</i>		<i>onne</i>	'ouch eine'
<i>ouch</i>		<i>on</i>	'ouch ein'
<i>onnag</i>	'ouch nag'	<i>onnanne</i>	'ouch nag eine'
<i>toch</i>		<i>ton</i>	'toch ein'
<i>tonnag</i>	'toch ouch nag'	<i>tonnanne</i>	'toch ouch nag eine'
<i>nanneet</i>	'nag neet'		
<i>nimmieë</i>	'neet mieë'		

In het algemeen zullen dergelijke vormen voor lezers onduidelijk zijn. Principieel mogen dergelijke sandhivormen geschreven worden, al worden ze niet aangeraden.

11. Hoe om te gaan met assimilatie?

Assimilatie moet in spelling niet weergegeven worden, ook niet in de spelling van het Limburgs. Enkele van de hier bovenstaande analyses mag men beschouwen als gevallen waarin de assimilatie uit de spelling gehaald wordt: *As ge wacht, wacht-de geej* voor vroeger: *As ge wacht, wachdegeej*.

12. W en j op het wordeinde na klinker of tweeklank

W en j op het wordeinde na klinker of tweeklank zijn vaak overbodig. De spelling van het Nederlands is niet consequent in de behandeling van de woordafsluitende w. De spelling van het Limburgs wil geen afwijkende woordbeelden doen ontstaan en geeft als regel: de afsluitende w na ou of au wordt geschreven op die plaatsen waarop die w ook in de spelling van het Nederlands voorkomt.

Voorbeelden: *pauw*, *gebouw*, *rouw*, *gauw*. Als er in het Limburgs een andere klinker dan *ou* of *au* verschijnt, blijft de w uit het Nederlands gehandhaafd als die ook in het Limburgs klinkt: Roermonds *geboew* met w vanwege die overeenkomstige w in het Nederlands.

De afsluitende j is onnodig bij woorden die eindigen op *ie*, *ei* of *ij*: deze klanken hebben van nature dat *j*-einde. De *j* dient niet gespeld te worden.

Na de *uu* dient het *j*-einde wél geschreven te worden. In westelijk Nederlands hebben woorden die eindigen op *u* geen *j*-achtig einde. Dat *j*-achtig einde is als typisch Limburgs te beschouwen. Het dient dus in spelling aanwezig te zijn: Roermonds *Truuj*, *perrepluu*, *luuj*.

13. De overbodige u voor de w uit het Nederlands

In het Nederlands heeft een aantal woorden waarin een *u* die strikt genomen overbodig is vóór een *w* staat. Dat is in woorden als *leeuw*, *eeuw*, *meeuw*, *leeuwerik*, *kieuw*, *geeuwen*, *Zeeuw*. In het Limburgs wordt deze *u* enkel geschreven als de spelling van het woord ook voor de rest is als in het Nederlands. In het Swalmens, het Maasniels, het Roermonds, de Roerstreekdialecten, maar ook in het Sittards spelt men dus: *leeuw*, *eeuw*, *meeuw*, *leeuwerik*. In dialecten waarin de *ee* voorkomt als *ieë* wordt de *u* weggelaten: stapeling van vier klinkertekens werkt verwarrend.

Dus:

*Roermonds-Sittards *leeuw* naast op andere plaatsen *lieëw* (en varianten);

*Roermonds-Sittards *eeuw* naast op andere plaatsen *ieëw* (en varianten);

*Roermonds-Sittards *meeuw* naast op andere plaatsen *mieëw* (en varianten).

14. Enkele veel voorkomende verkeerde spellingen

Er blijkt een reeks verkeerde spellingen te bestaan.

a. de spelling *oë* waar *oeë* bedoeld wordt

Oë moet geanalyseerd worden als *oo* + *e*. Als dit teken de klank *oe* gevolgd door *e* moet weergeven, is het niet goed gekozen. In Noord-Limburg gebruikt men dit teken vaak onterecht. Het moet daar vervangen worden door *oeë*.

De oorzaak van deze misspelling zit wel in de onbekendheid met de werking van een trema. Bij een trema ligt de klankverandering altijd links naast de klinker met het trema.

b. de spelling van het type *mooder*

Vaak verlengt men de lange *ee*, *oo*, *uu*, *aa* op het einde van een lettergreep. Bij sommige gevallen met *ee* is dit gerechtvaardigd, namelijk als het basiswoord eindigt op die noodzakelijke dubbele *ee*. Vandaar Roermonds *tweede*, *zeezalt*, *reebout*.

Maar spellingen als Roermonds *huure*, *sjuure*, *mooder*, *oore*, *betaale*, *uule* zijn niet juist. In het Nederlands en ook in het Limburgs bestaat een regel die zegt, dat er op het einde van de lettergreep maar één *a*, *e*, *u*, *o* mag staan, behalve in de net genoemde gevallen van *ee*.

Het argument dat *mooder* evenveel spellingtekens heeft als het woord *moeder* is niet geldig: het staat niet bij de uitgangspunten van de spellingregeling.

c. *ut*, *dun*, *munne*, *gun* in plaats van *'t*, *d'n*, *m'ne*, *g'n*?

De spelling *ut* voor het lidwoord van bepaaldheid is niet juist. De klinker vóór de *t* is geen *u* maar de *e* als in *de*. Die klinker vraagt namelijk helemaal niet dat de lippen gerond worden: dat is een voorwaarde voor de *u*. De lippen zijn bij die klank gespreid. Om diezelfde reden zijn de spellingen *dun*, *munne*, *gun* voor *d'n*, *m'ne*, *g'n* ook onjuist. *G'n* is een oude vorm van het lidwoord van bepaaldheid: *in g'n hoës* 'in het huis'.

d. de spelling *'nne* voor *ne*

De spelling 'nne zal wel geïnspireerd zijn door de reductievorm *ènne*. Een reductievorm die verwijst naar een onderliggende reductievorm is te abstract. Vanuit de regel van de economie moet gespeld worden met één *n*: 'ne. Uiteraard is de spelling *ènne* ook in orde.

e. de spelling *ouch* voor *ouch*

Vaak ziet men klank *ou* gespeld als *au*, zoals in het Duits. De spelling van het Duits is, behalve voor de keuze van het teken *ö* geen referentiepunt voor de spelling van het Limburgs. De regels voor het gebruik van *ou* en *au* staan hierboven vermeld bij par. 6.e.

f. het gebruik van *^*, *ò* en *é*

Het teken *^* boven een klinker betekent alleen maar dat die klinker lang is. Het is niet het juiste teken voor sleптоon. Dat is de tilde (*~*) die gezet wordt na de klinker met sleптоon (*bei~n*). Het teken voor stoottoon is de backslash. De tekens *~* en / zijn gekozen omdat ze allebei op het thans gangbare computertoetsenbord 'VS-International' voorkomen. Het is overigens ongebruikelijk om de tekens voor sleптоon en stoottoon in lopende teksten te zetten: ze storen bij het lezen. In meer wetenschappelijke publicaties als woordenboeken en -lijsten kunnen ze goed functioneren.

(Het teken *ò* komt in de spelling van het Limburgs niet voor. Datzelfde geldt voor het teken *é*: dit kan hoogstens voorkomen in leenwoorden uit talen waarin dat teken wel voorkomt: André, Esmée.)

g. *d'r* of *t'r* als reductievorm van de 3e ps. ev. mannelijk

De volle vorm van de 3e persoon enkelvoud mannelijk is *hae* en varianten. De reductievorm ervan is in veel Limburgse dialecten *d'r*. Bij inversie (dan staat de persoonsvorm vóór het persoonlijk voornaamwoord) wordt dit *d'r* vaak geassimileerd tot *t'r*. Die assimilatie treedt op omdat de persoonsuitgang achter de stam van het werkwoord in de tegenwoordige tijd een stemloze medeklinker is (Roermondse voorbeelden: *hae sjeleit*, *besjiis*, *pak*, *fiets*, *nump*, *jank*, *riet*).

Moet men voor deze vorm nu *d'r* of *t'r* schrijven? Het geval met *t'r* klinkt overigens veel vaker dan het geval met *d'r*.

In het Nederlands komen dezelfde gevallen voor: men spreekt een *t* uit en moet een *d* spellen: *Is dat goed op die manier?* klinkt als *Is tat goet op tie manier?* *Tat* moet gespeld worden als *dat*, *tie* moet gespeld worden als *die*. Op overeenkomstige manier moet men in de Limburgse dialecten waarin *d'r* en *t'r* allebei voorkomen beide woorden spellen als *d'r*.

Om waar te nemen of het dialect de vorm *d'r* heeft, kan men de volgende zinnestjes in dat dialect vertalen. Er staat *ie* in om aan te geven dat het persoonlijk voornaamwoord geen klemtoon mag hebben (het moet de reductievorm zijn).

Kan ie komen?

Zal ie komen?

Komt op de plaats van *ie* het woordje *d'r*, dan kent dat dialect dat woord.

Als voorbeeld volgt hier de redenering voor wat ouder Roermonds.

Kan d'r kómme?

Zól d'r kómme?

De vorm *d'r* bestaat dus in het Roermonds. Op veel meer plaatsen klinkt *t'r*:

Geit t'r mit?

Is t'r al klaor?

Mót t'r mit de fiets gaon?

Wit t'r wo d'r mótt zeen?

In het laatste voorbeeldzinnestje staan beide vormen: de geassimileerde vorm *t'r* en de niet geassimileerde vorm *d'r*. De spelling vraagt altijd de niet geassimileerde vorm. In het Roermonds moet dus *d'r* geschreven worden, ook al klinkt er *t'r*: woorden en woorddelen moeten altijd hetzelfde gespeld worden.

h. het niet spellen van de svarabhaktivocal

'Svarabhaktivocaal' is een moeilijke term voor de korte *e* die te horen is

*tussen de *r* en de *m* in woorden als 'erm werm, berm', of

*tussen de *r* en de *ch* (vaak als *g* gespeld): *berg*, *erg*, *orgel*, *borg*;

*tussen de *l* en de *f* in woorden als *half*, *èlf*, *zelf*;

*tussen de *l* en de *v* in woorden als *zelfde*, *halverwaege*

*tussen de *l* en de *k* in woorden als *valk*, *balk*, *mèlk*;

*tussen de *l* en de *ch* (vaak als *g* gespeld): *velg*, *vervolg*, *olger*;

Deze korte klinker wordt in het Limburgs niet geschreven. In het Nederlands (in die taal komt die korte *e* ook voor) wordt die *e* niet geschreven, al doet *believen* naast *alstublieft* (let op de *b* en de *l*) je anders verwachten.

15. De spelling van leenwoorden

Leenwoorden uit het Nederlands of het Engels blijven hun oorspronkelijke spelling houden als hun uitspraak in het Limburgs dezelfde is als in het Nederlands. Pas als de uitspraak van een woord afwijkend is in het Limburgs, wordt ook de spelling verlimburgst. Het Limburgse woord *krek* is op deze manier goed gespeld; *correct* geeft de uitspraak in het Limburgs niet weer. Als een woord in een of ander opzicht verlimburgst is, wordt dat in de spelling zichtbaar gemaakt.

Over de uitspraak van woorden in het Nederlands bestaan soms wonderlijke oordelen. Men denkt vaak dat leenwoorden in het Nederlands (*televisie, telefoon, apparaatje, januari, februari, president, député*) 'op de letter' uitgesproken worden. Dat is niet zo. De alledaagse uitspraak in het Nederlands is in alle genoemde woorden precies dezelfde als in het Limburgs. Dergelijke woorden krijgen dan ook de spelling als in het Nederlands.

Engelse leenwoorden zijn natuurlijk net zo Limburgs als ze Nederlands zijn. Ze komen vaak voor in de techniek. De spelling van dergelijke woorden moet zijn als in het Nederlands (dus: als in het Engels!) als de uitspraak in het Limburgs dezelfde is als die in het Nederlands. Dus: *computer, disk drive, file, DJ, stalke*.

16. De werkwoordsvormen

Er bestaan drie vormen van het werkwoord:

- a. het hele werkwoord
- b. de persoonsvormen in tegenwoordige en verleden tijd;
- c. het voltooid deelwoord.

Ten overvloede worden hier voorbeelden gegeven van de spelling van enkele soorten werkwoorden die problemen kunnen opleveren. Er is in ieder geval in te zien

- a. in welke type werkwoorden de medeklinkercombinatie *ngk* optreedt;
- b. in welk type werkwoorden er *dt* kan voorkomen;
- c. bij welk type bijvoeglijk naamwoord dat gemaakt is van een voltooid deelwoord de combinatie *tde* kan voorkomen.

De vervoegingen zijn in het Roermonds. Met behulp van dit schema en met de nodige veranderingen kan er inzicht in de vervoeging per apart dialect verkregen worden. Bijzondere aandacht verdient de vervoeging

- a. van werkwoorden met stam in de o.t.t. op *d*;
- b. van werkwoorden met stam in de o.t.t. op *ng*.

Hele werkwoord: <i>sjödde</i>		Voltooid deelwoord: <i>gesjöd</i>		
Type: zwak (regelmatig), stam op <i>d</i>				
persoon	o.t.t.		o.v.t.	
	stam	uitgang	stam	uitgang
<i>ich</i>	<i>sjöd</i>		<i>sjöd</i>	<i>de</i>
<i>doe</i>	<i>sjöd</i>	<i>s</i>	<i>sjöd</i>	<i>des</i>
<i>hae, zie, het</i>	<i>sjöd</i>	<i>t</i>	<i>sjöd</i>	<i>de</i>
<i>veer</i>	<i>sjöd</i>	<i>de</i>	<i>sjöd</i>	<i>de</i>
<i>geer</i>	<i>sjöd</i>	<i>t</i>	<i>sjöd</i>	<i>de</i>
<i>zie</i>	<i>sjöd</i>	<i>de</i>	<i>sjöd</i>	<i>de</i>
bijvoeglijk naamwoord gemaakt van het volt. deelwoord: <i>gesjödde</i>				

Op een dergelijke manier gaat ook het werkwoord *redde*.

Hele werkwoord: <i>sjpringe</i>		Voltooid deelwoord: <i>gesjprónge</i>		
Type: sterk (onr.), stam op <i>ng</i>				
persoon	o.t.t.		o.v.t.	
	stam	uitgang	stam	uitgang
<i>ich</i>	<i>sjpring</i>		<i>sjpróng</i>	
<i>doe</i>	<i>sjpring</i>	<i>s</i>	<i>sjpróng</i>	<i>s</i>
<i>hae, zie, het</i>	<i>sjpring</i>	<i>k</i>	<i>sjpróng</i>	
<i>veer</i>	<i>sjpring</i>	<i>e</i>	<i>sjpróng</i>	<i>e</i>
<i>geer</i>	<i>sjpring</i>	<i>e</i>	<i>sjpróng</i>	<i>k</i>
<i>zie</i>	<i>sjpring</i>	<i>e</i>	<i>sjpróng</i>	<i>e</i>
bijvoeglijk naamwoord gemaakt van het volt. deelwoord: <i>gesjprónge</i>				

Hele werkwoord: <i>drinke</i>		Voltooid deelwoord: <i>gedrónke</i>		
Type: sterk (onr.), stam op <i>nk</i>				
persoon	o.t.t.		o.v.t.	
	stam	uitgang	stam	uitgang
<i>ich</i>	<i>drink</i>		<i>drónk</i>	
<i>doe</i>	<i>drink</i>	<i>s</i>	<i>drónk</i>	<i>s</i>
<i>hae, zie, het</i>	<i>drink</i>		<i>drónk</i>	
<i>veer</i>	<i>drink</i>	<i>e</i>	<i>drónk</i>	<i>e</i>
<i>geer</i>	<i>drink</i>		<i>drónk</i>	
<i>zie</i>	<i>drink</i>	<i>e</i>	<i>drónk</i>	<i>e</i>
bijvoeglijk naamwoord gemaakt van het volt. deelwoord: <i>gedrónke</i>				

Hele werkwoord: <i>sjtumme</i>		Voltooid deelwoord: <i>gesjtump</i>		
Type: zwak (regelmatig), stam op <i>p</i>				
persoon	o.t.t.		o.v.t.	
	stam	uitgang	stam	uitgang
<i>ich</i>	<i>sjtum</i>		<i>sjtum</i>	<i>de</i>
<i>doe</i>	<i>sjtum</i>	<i>s</i>	<i>sjtum</i>	<i>des</i>
<i>hae, zie, het</i>	<i>sjtum</i>	<i>p</i>	<i>sjtum</i>	<i>de</i>
<i>veer</i>	<i>sjtum</i>	<i>me</i>	<i>sjtum</i>	<i>de</i>
<i>geer</i>	<i>sjtum</i>	<i>p</i>	<i>sjtum</i>	<i>de</i>
<i>zie</i>	<i>sjtum</i>	<i>me</i>	<i>sjtum</i>	<i>de</i>
bijvoeglijk naamwoord gemaakt van het volt. deelwoord: <i>gesjtumde</i>				

Hele werkwoord: <i>witte</i>		Voltooid deelwoord: <i>gewit</i>		
Type: zwak (regelmatig), stam op <i>p</i>				

persoon	o.t.t.		o.v.t.	
	stam	uitgang	stam	uitgang
<i>ich</i>	<i>wit</i>		<i>wit</i>	<i>de</i>
<i>doe</i>	<i>wit</i>	<i>s</i>	<i>wit</i>	<i>des</i>
<i>hae, zie, het</i>	<i>wit</i>		<i>wit</i>	<i>de</i>
<i>veer</i>	<i>wit</i>	<i>te</i>	<i>wit</i>	<i>de</i>
<i>geer</i>	<i>wit</i>		<i>wit</i>	<i>de</i>
<i>zie</i>	<i>wit</i>	<i>te</i>	<i>wit</i>	<i>de</i>
bijvoeglijk naamwoord gemaakt van het volt. deelwoord: <i>gewitde</i>				

II BIJZONDER DEEL

DE SPELLINGVOORSCHRIFTEN UITGEWERKT VOOR LIMBURGSE DIALECTEN

VOORWOORD

Het nu volgende deel bevat uitwerkingen voor aparte Limburgse dialecten van de spelling 2003. De allereerste uitwerking is die voor het Roermonds. Er wordt aangesloten bij de tekst van de spellingregeling 2003. Spelling leert men door te spellen, maar ook door waar te nemen. Dat is de reden dat alle tekens die niet in het Nederlands voorkomen in minstens tien voorbeeldwoorden gegeven worden. Van elk woord wordt de vertaling in het Nederlands gegeven.

Oetwèrking van de **sjpelling 2003** veur 't Remunjs

1. Lies van teikens: minilies van sjpellingteikens veur 't Remunjs

De lies die hie volg, is de lies van sjpellingteikens die neudig zeen veur de sjpelling van 't Remunjs. 't Is de basislies oet de sjpelling 2003, wobie de teikens zeen weggelaote die veur de sjpelling van 't Remunjs neet neudig zeen.

Euverzich 1: De teikens oet de sjpelling 2003 die neudig zeen veur de sjpelling van 't Remunjs

A. KLINKERS EN TWEEKLANKE					
kort		lank		mit naosjlaag (ë, è, j of w)	tweeklank (dalend)
<i>ie</i>	(Ned. <i>Piet</i>)	<i>iê</i> <i>ie</i>	(Ned. <i>bier</i>) (Ned. <i>kieke</i>)		
<i>i</i>	(Ned. <i>kíp</i>)	<i>ee</i> <i>e</i>	(Ned. <i>beest</i>) (Limb. <i>sjpele</i>)	<i>eej</i> <i>eew</i>	<i>ei, ij</i>
<i>è</i> <i>e</i>	(Frans <i>mais</i>) (Ned. <i>pet</i>)	<i>ae</i>	(Limb. <i>vaer</i> "veer")	<i>aej</i> <i>ej, aej</i>	
<i>uu</i>	(Ned. <i>minuut</i>)	<i>uû</i> <i>u</i>	(Ned. <i>buurt</i>) (Ned. <i>buren</i>)	<i>uuj</i>	
<i>u</i> <i>ö</i>	(Ned. <i>put</i>) (Duits <i>Köln</i>)	<i>eu</i> <i>äö</i>	(Ned. <i>deur</i>) (Frans <i>freule</i>) (Limb. <i>päöl</i> "palen")	<i>euj</i> <i>äöj</i>	<i>ui</i>
<i>oe</i>	(Ned. <i>koe</i>)	<i>oê</i> <i>oe</i>	(Ned. <i>boer</i>) (Ned. <i>voeren</i>)	<i>oej</i> <i>oew</i>	
<i>ó</i>	(Ned. <i>hotel</i>) (Limb. <i>zón</i> "zon")	<i>oo</i> <i>o</i>	(Ned. <i>boot</i>) (Ned. <i>boten</i>)	<i>ooj</i>	
<i>o</i>	(Ned. <i>pot</i>)	<i>ao</i>	(Frans <i>corps</i>) (Limb. <i>haor</i> "haren")	<i>aoj</i>	<i>ou</i>
<i>a</i>	(Ned. <i>kat</i>)	<i>aa</i> <i>a</i>	(Ned. <i>maar</i>) (Ned. <i>varen</i>)	<i>aj, aaj</i>	<i>au</i>
e of ' = ónbeklemtoonde klinker wie me dem heurt in <i>de, m'n, 't, 'ne</i>					

B. MITKLINKERS		
Stemloos	stemhebbend	met mouillering (j wordt toegevoegd)
<i>p</i> <i>t</i> <i>k</i> (bijv. <i>brök</i>)	<i>b</i> <i>d</i> <i>gk</i> (Limb. <i>brögke</i> "bruggen") (Franse <i>garçon</i>)	<i>tj, dj</i> (<i>gevatj, hóndj</i>)
	<i>h</i>	
<i>f</i> <i>s</i> <i>ch</i>	<i>v</i> <i>z</i> <i>g</i>	<i>sj, zj</i> (<i>sjoon</i> "schoon", <i>zjwaor</i> "zwaar")
	<i>m</i> <i>n</i> <i>ng</i>	<i>nj</i> (<i>manj</i> "mand")
	<i>l</i> <i>r</i> <i>j</i> <i>w</i>	<i>lj</i> (<i>wilje</i> "wilde")

2. Veurbeelde van Remunjse wäörd mit ón-Nederlandse klinker

a. de è

't Teiken è guf de klank aan dae veurkump in de volgende Remunjse wäörd:

01. <i>bèd</i>	'bed'	(noe ouch dök: <i>bed</i>);
02. <i>vès</i>	'vis'	(noe ouch dök: <i>ves</i>);
03. <i>wèt</i>	'wet'	(noe ouch dök: <i>wet</i>);
04. <i>mès</i>	'heilige mis'	(noe ouch dök: <i>mes</i>);
05. <i>oplètte</i>	'opletten'	(noe ouch dök: <i>oplette</i>);
06. <i>mès</i>	'mest'	(noe ouch dök: <i>mes</i>);
07. <i>Nèt</i>	'Antoinette'	(noe ouch dök: <i>Net</i>);
08. <i>Wèssem</i>	'Wessem'	(noe ouch dök: <i>Wessem</i>);
09. <i>vèt</i>	'vet'	(noe ouch dök: <i>vet</i>);
10. <i>hèt</i>	'heet: van 'heten'	(noe ouch dök: <i>het</i>).

De è is 'ne klank dae oet 't Remunjs aan 't verdwiene is. Bie de generaties toet 1925 kump dae klank nog veur. Bie jóngere is dae klank gans vervange door de e wie in 't Nederlands 'bed'.

b. de ö

't Teiken ö guf de klank aan dae veurkump in de volgende wäörd:

01. <i>Kölle</i>	'Keulen'
02. <i>pöl</i>	'jonge kip'
03. <i>nöt</i>	'lelijk'
04. <i>pöt</i>	'put'
05. <i>köpke</i>	'hoofdje'
06. <i>völle</i>	'vullen'
07. <i>pötter</i>	'putter'
08. <i>mös</i>	'mus'
09. <i>bölke</i>	'bolletje'
10. <i>rös</i>	'rust'

c. de ó

't Teiken ó guf de klank aan dae veurkump in de volgende wäörd:

01. <i>wórs</i>	'worst'
02. <i>mós</i>	'moest'
03. <i>sjtróntj</i>	'stront'
04. <i>póndj</i>	'pond'
05. <i>kóntj</i>	'kont'
06. <i>lóch</i>	'lucht'
07. <i>lónke</i>	'lonken'
08. <i>bós</i>	'bos'
09. <i>vós</i>	'vos'
10. <i>mótte</i>	'moeten'

d. de ae

't Teiken ae guf de klank aan dae veurkump in de volgende wäörd:

01. <i>laeve</i>	'leven'
02. <i>waers</i>	'dwars'
03. <i>maete</i>	'meten'
04. <i>haer</i>	'heen'
05. <i>aete</i>	'eten'
06. <i>kaerel</i>	'kerel'
07. <i>kaetel</i>	'ketel, kookpan'
08. <i>naef</i>	'neef'
09. <i>naeve</i>	'naast'
10. <i>belaeve</i>	'beleven'

e. de äö

't Teiken äö wurt gebroek veur de klank dae veurkump in de volgende wäörd:

01. <i>wäörd</i>	'woorden'
02. <i>väöl</i>	'veel'

03. <i>käöke</i>	'kokhalzen'
04. <i>näöle</i>	'prutsen'
05. <i>päölke</i>	'paaltje'
06. <i>hääk</i>	'haken'
07. <i>nääj</i>	'naden'
08. <i>häär</i>	'haar' (pers. vnw.)
09. <i>päöl</i>	'palen'
10. <i>äöske</i>	'knoestje'

f. de ao

't Teiken ao wurdt gebroek veur de klank dae veurkump in de volgende wäörd:

01. <i>haos</i>	'haast'
02. <i>naod</i>	'naad'
03. <i>maon</i>	'maan'
04. <i>sjaol</i>	'staal'
05. <i>graot</i>	'graat'
06. <i>saort</i>	'soort'
07. <i>maord</i>	'moord'
08. <i>aor</i>	'ader'
09. <i>laote</i>	'laten'
10. <i>laot</i>	'lot'

3. Veurbeelde van Remunjse wäörd bie edere meerklank

<i>eej</i>	<i>(ich) leej, reej, deej</i>	'(ik) leed, reed, deed';
<i>eew</i>	<i>eew</i>	'eeuw';
<i>aej</i>	<i>(ich) traej, gaej</i>	'(ik) treed, wied'
<i>ej</i>	<i>weyje, neyje</i>	'waaien, naaien';
<i>aej</i>	<i>traej,</i>	'voetstap';
<i>uuj</i>	<i>luuj, perrepluuj, Truuj</i>	'mensen, paraplu, Truus';
<i>euj</i>	<i>bleuj, (ich) neuj</i>	'bloei, (ik) nodig';
<i>äöj</i>	<i>tääj</i>	'papieren zakken';
<i>oej</i>	<i>(ich) loej (de klokke)</i>	'(ik) luid (de klokken)';
<i>oew</i>	<i>troew, moew</i>	'trouw, mouw';
<i>ooj</i>	<i>ooj, (ich) sjooj</i>	'ui, (ik) loop rond';
<i>aoj</i>	<i>(ich) braoj</i>	'ik braad';
<i>aj</i>	<i>aj (doe duis mich pien)</i>	'ai';
<i>aaj</i>	<i>aaj (miense), flaaaj</i>	'oude (mensen), vlaai'.

4. Veurbeelde van Remunjse wäörd mit de 'problematische' mitklinker: de *gk* (veurbeelde oet Kats 1939:7-19)

01. <i>migke</i>	'wittebroden'
02. <i>wègke</i>	'van koekdeeg'
03. <i>hègke</i>	'heggen'
04. <i>wiegkele</i>	'wiegelen'
05. <i>mögke</i>	'muggen'
06. <i>bigkel</i>	'stenen kogel'
07. <i>bagke</i>	'biggen'
08. <i>rögke</i>	'ruggen'
09. <i>noegkele</i>	'knuffelen'
10. <i>sjoegkele</i>	'schommelen'

5. Veurbeelde van Remunjse wäörd mit de teikenkómbinatie *sj*

01. <i>sjoegkele</i>	'schommelen'
02. <i>sjael</i>	'scheel'
03. <i>sjoon</i>	'mooi'

04. <i>sjoon</i>	'schoen'
05. <i>sjele</i>	'schelen'
06. <i>sjaere</i>	'scheren'
07. <i>sjrikke</i>	'schrikken'
08. <i>versjtandj</i>	'verstand'
09. <i>óntsjaon</i>	'ontstaan'
10. <i>insjódde</i>	'inschenken'

6. Veurbeelde van Remunjse wäörd mit de teikenkómbinatie *zj* (die Kats in 1939 nog neet guf)

01. <i>zjwart</i>	'zwart'
02. <i>zjweel</i>	'eelt'
03. <i>zjwaegelke</i>	'lucifer'
04. <i>Zjwame</i>	'Swalmen'
05. <i>zjweyje</i>	'wenken, zwaaien'
06. <i>zjwiek</i>	'grote troep'
07. <i>zjwumme</i>	'zwemmen'
08. <i>zjwaere</i>	'zweren'
09. <i>zjwaerenoot</i>	'duivel'
10. <i>zjwans</i>	'staart, lapzwans'

7. Veurbeelde van Remunjse wäörd mit 'problematische' mitklinkercombinaties

Echte problematische mitklinkergroepes kómme – boete 't teiken *gk* - in 't Remunjs neet veur. Mouillering wurt aangegaeve door 'n *j* achter de mitklinker te zitte:

<i>manj</i>	'mand'
<i>blinj (moere)</i>	'blinde (muren)'
<i>henj</i>	'handen'

Waal besjiteit eine regel dae zaet det de mouillering per groep mer eine keer aangegaeve wurt. Dus me sjrief:

<i>kiendj</i>	en neet <i>kienjdj</i> ;
<i>windj</i>	en neet <i>winjdj</i> ;
<i>blindj</i>	en neet <i>blinjdj</i> ;
<i>kantj</i>	en neet <i>kanjtj</i> ;
<i>randj</i>	en neet <i>ranjdj</i> ;
<i>goldj</i>	en neet <i>goljdj</i> ;
<i>geldj</i>	en neet <i>geljdj</i> .

8. Inkel ingesjelepe verkeerde sjpellinge

a. de sjpelling mooder veur moder is neet good:

ouch in 't Limburgs sjrief me op 't inj van 'n lettergreep éin a, u, o en e.

b. de sjpelling *gangk*: de combinatie *ngk*

De sjpelling *gangk* veur *gank* is neet good: *ngk* wurt everal toet *nk*, behalve bie werkwäörd in de o.t.t., es de sjtam eindig op *ng*:

bieveurbeeldj: *zinge, hange, verlange*. Kiek bie de werkwaordsvorme.

c. de sjpelling van 't type *hóbse* is neet good:

höbs se besjiteit oet ein persoonsvorm die eindig op *s* en de ónbeklemtoonde vorm *se* die van 't woord *doe* aafkump. Dergelike ónbeklemtoonde vorme mótt me es waord van de persoonsvorm sjeie.

d. de sjpelling *ut* veur 't is fout:

dao klink gein *u* mer 'n *e*. Dees wurt in de sjpelling aangegaeve mit apostrophe: dus 't.

e. de sjpelling *den* es lidwaord is neet good:

't mótt *d'n* zeen. Ouch in saortgelieke gevalle mótt me sjpelle mit apostrophe: *d'r, m'n, m'ne, z'n, z'ne*.

f. de sjpelling van *auch* is neet good:

't mótt *ouch* zeen: in 't Limburgs is gekaoze veur de *ou* es veurkeursteiken. Allein es 't Nederlands *au* of *auw* haet, waere die ouch gebroek.

g. ^ is 't teiken óm 'lengte' mit aan te gaeve.

Aan det teiken kan me neet laeze of de klinker sjtoottoon of sjeiptoon haet.

h. ~ (inkel tilde) is 't teiken wo me sjeiptoon mit kan aangaeve.

Det teiken mó't me zitte vlak nao de klinker dae de sjeiptoon haet. Kiek ouch nao 't volgend punt.

i. \ ('backslash') is 't teiken veur sjtoottoon.

Det teiken mó't me zitte vlak nao 't teiken det sjtoottoon haet. Same zeen de teikens ~ en \ de middele óm de lettergreepbetoning aan te gaeve. M'n is neet verplich óm die te zitte. Döks (veural in weitensjappelik werk) is 't henjig óm ze te gebroeke:

<i>haa~s</i>	'handschoen'	naeve	<i>haa\</i> s	'haas';
<i>be~rg</i>	'berg'	naeve	<i>be\rg</i>	'bergen';
<i>ze~ve</i>	'het cijfer zeven'	naeve	<i>ze\ve</i>	'door een zeef halen'
<i>vae~r</i>	'veerpont'	naeve	<i>vae\r</i>	'veer'.

Es m'\n ì\ n la\nger sjtökkter teks dee\ s tei~kens zit, is det nee\ t goo\ d veu~ t lae~ ste~ mpo\ : dee\ s tei~kens hi\ njere bie~ t lae~ ze. Dao~ ró~ m mó't me ze bie~ geweu\ n tekste me~ r weglao\ te. I~ n wei~ tensjappelik we~ rk is 't döks neu\ dig det me dee\ s tei~kens gebroe~ k.

j. 't teiken ò

't Teiken ò kump in de sjpelling van 't Limburgs gaar neet veur. 't Mó't euveral verangerd waere in ó.

k. 't teiken é

't Teiken é kump in de sjpelling van 't Limburgs gaar neet veur, behalve in leenwäörd oet 't Frans wie *coupé*. 't Mó't op alle anger plaatse vervange waere door é.

9. Wie mó't 't gesjreve waere: *d'r* of *t'r*?

De sjpelling van de reductievorm van *hae* is ein probleem. Wie me dao oet kan kómme wurt hie beredeneerd veur get ajer Remunjs. Good Remunjs zeen dees zinkes:

Kan d'r kómme?

Zól d'r kómme?

De vorm *d'r* besjteit dus in het Remunjs. Op vää\ meer plaatse klink *t'r*:

Geit t'r mit?

Is t'r al klaor?

Mót t'r mit de fiets gaon?

Wit t'r wo d'r mó't zeen?

In 't letste veurbeeldzinke sjtaon alle twee die vorme: de geassimileerde vorm *t'r* en de neet geassimileerde vorm *d'r*. De sjpelling vreug altied de neet geassimileerde vorm. In 't Remunjs mó't dus *d'r* gesjreve waere, ouch al klink 't woord es *t'r*: wäörd en woorddeile mó'tte altied 't zelfde gesjpell waere.

VEURBEELDTEKS

Ein veurbeeldteks in aaj sjpelling en vervolgens in sjpelling van op vandaag (synoptisch).
De teks is van rón dj 1865.

Emile Seipgens, Nae-waor, Marie, nae-waor?

1.

Zèk, wèts-du 't nog - dae Zomerdaag -
Zèk, wèts doe 't nog, dae zomerdaag

'Et is al mennig jaor gelejen
't is al mennig jaor geleje

Mer wie alt det 'ch ouch waeren maag
mer wie ald det 'ch ouch waere maag

Det blijft mich bi oet oos verlejen -
det blijft mich bie oet oos verleje.

De zon stong branjend in de locht
De zón sjtóng branjend in de lócht

En piilrecht baoven de aerd te glansen....
en pielrecht baove de aerd te glanse...

Gei windje goof ei bietje tocht,
Gei windje goof ei bietje tocht,

Me kos de hitst op 't veljd zeen dansen
me kós de hitst op 't veljd zeen danse,

Den hemel waas zoo blauw, zoo klaor....
d'n hemel waas zo blauw, zo klaor,

Naewaor, Marie, nae-waor?
naewaor. Marie, naewaor?

2.

Veer gingen lansaam door de zanj
Veer ginge lansaam door de zandj

't veljd in langs 'et bleujend kaoren;
't veljd in langs 't bleujend kaore.

Du streelsde 't mit de vlake hanjd
Doe sjtreelsde 't mit de vlake hanjd

En speelsde mit de hangende aoren...
en sjeelsde mit de hangende aore...

Veer zongen neet, veer sproken neet,
Veer zónge neet, veer sjproke neet,

Veer zochten daotoe ouch gein raeijen,
veer zóchte daotoe ouch gein raeje.

Veer wollen niks mit ooze weet,
Veer wólle nieks mit oze weet,

Veer gingen mer get zamen traerien
veer ginge mer get same traetje

Al waas de locht ouch drökkend zwaor
al waas de lócht ouch drökkend zjwaor,

Naewoor, Marie, naewoor!
naewoor, Marie, naewoor!

3.

De möggen dansden om os haer
De mögke dansden óm ós haer

De krekkel had zich heis gezongen....
de krekkel had zich heis gezónge...

Du zags: 't Weurdt morgen weer schoon waer-
Doe zags: 't Weurt morgge weer sjoon waer,

En pluksde bloomen zoo ze stongen;
en plöksde blome zo ze sjtónge;

Ich plukde mit in diine schoot
ich plökde mit in diene sjoot

En al de bloomen die veer vonjen
en al de blome die veer vónje

Höbs-du doorein half blauw en rood
höbs doe doorein half blauw en rood

Tot eine bonjte krans gebonjen -
tót eine bónjte krans gebónje.

Dae zats-du op diin donkel haor.....
Dae zats doe op dien dónkel haor,

Nae-waor, Marie, nae-waor?
Naewoor, Marie, naewoor?

4.

De zon zonk neer mit volle glans
De zón zónk neer mit volle glans

Wie in ein zee van golje water;
wie in ein zee van golje water;

Ich zag: 'Marie, gaef mich dae krans
ich zag: 'Marie, gaef mich dae krans

Det ich hem dich bewaar tot later!
det ich hem dich bewaar tót later!

Nae! wonks du mit ne malsche lach
Nae! wónks doe mit 'ne malse lach

En bleefs mich in miin ougen kiiken....
en bleefs mich in mien ouge kieke...

Ich wis neet meer waat 'ch deei of zag...

Ich wis neet meer waat 'ch deej of zag...

Ich veulde 't blood nao baoven wiiken....
Ich veulden 't blood nao baove wieke...

Diin oug waas ouch zoo deep... zoo klaor....
Dien oug waas ouch zo deep... zo klaor...

Nae waor, Marie, nae-waor?
Naewaor, Marie, naewaor?

5.

Marie wo is dae schoonen tiid,
Marie wo is dae sjonen tied,

Wo is dae bloemenkrans gebleeven?...
wo is dae blomekrans gebleve?

Och hoeveel zaken zin veer kwiit
Och hoeväöl zake zin veer kwiet

Die mit dae wonjerschoonen tiid
die mit dae wónjersjone tied

Veur eeuwig zin e-weg gedreven!...
veur eeuwig zin eweg gedreve!

Waal schiint de zon, mer zoo-ne glans
Waal sjient de zón, mer zone glans

Es toen, haet zi veur os verlaoren -
es toen, haet zie veur ós verlaore;

Waal bleuijen bloemen, in 'et kaoren,
waal bleuje blomen in 't kaore,

Mer deenen os neet meer tot krans!..
mer denen ós neet meer tót krans!

En waas de krans allein nog mer verlaoren,
En waas de krans allein nog mer verlaore,

Mer wo is zelfs diin donkel haor,
mer wo is zelfs dien dónkel haor,

Nae-waor, Marie, nae-waor?
naewaor, Marie, naewaor?